

De index levert alleen windeieren op

Gert Peersman (column verschenen in De Standaard op 17/1/2023)

Inflatie wordt als koopkrachtverlies beschouwd, maar er is ook altijd iemand die meer inkomsten heeft als de prijzen stijgen. Dat kunnen hogere winstmarges voor bedrijven zijn of een loonstijging van werknemers die in de prijzen wordt doorgerekend. Volgens voormalig IMF-hoofdeconoom Olivier Blanchard kunnen we inflatie daarom ook bekijken als het resultaat van een verdelingsconflict.

Bij de huidige inflatieschok zitten de winnaars voornamelijk in het buitenland: In Europa boeten we in aan koopkracht omdat we meer moeten betalen voor grondstoffen en energie. Bedrijven en zelfstandigen willen die kosten doorrekenen in de prijzen zodat hun winstmarges intact blijven. Maar werknemers eisen hogere lonen om hun koopkracht op peil te houden. Die hogere loonkosten willen bedrijven op hun beurt doorschuiven naar de consument, en zo ontstaat een loon-prijsspiraal waardoor de inflatie hoger dan normaal blijft.

Volgens Blanchard zal de inflatie-opstoot pas stoppen als het verlies aan het buitenland voldoende is verdeeld over alle partijen en iedereen zich daarbij heeft neergelegd. Dat laatste gebeurt niet automatisch: de economie draait op volle capaciteit, waardoor bedrijven makkelijk prijzen kunnen verhogen, terwijl krapte op de arbeidsmarkt werknemers een goede onderhandelingspositie biedt.

Het verdelingsconflict zal uiteindelijk beslecht worden door renteverhogingen van de ECB die de economie laten afkoelen. Bij een daling van de economische activiteit wordt het moeilijker om de prijzen te verhogen, terwijl werknemers verzwakt aan de onderhandelingstafel verschijnen omdat ze hun baan dreigen te verliezen. Het komt erop neer dat werknemers en bedrijven via een -daling van de economische activiteit eerst meer pijn en koopkrachtverlies moeten lijden voor ze de duurdere import via marktwerking onderling verdeeld hebben en die situatie aanvaarden.

Uit onderzoek blijkt dat coördinatie de inflatiepijn danig kan verzachten. Tijdens de eerste oliecrisis van de jaren 70 hebben werkgevers en werknemers in Duitsland en Zweden in onderling overleg beslist om zowel de loon- als prijsstijgingen te beperken, met als resultaat minder inflatie, meer groei en minder koopkrachtverlies om de schok uit te zweten.

Coördinatie bij een externe inflatieschok is nog belangrijker voor België. Door automatische loonindexatie kunnen werknemers op de korte termijn hun deel van het verlies niet nemen. De koopkracht van hogere lonen neemt zelfs toe omdat zij een lager aandeel van het gezinsbudget besteden aan de importproducten die het meest in prijs zijn gestegen, zoals energie en voeding. Andere partijen moeten dus grotere verliezen slikken.

Een ander probleem is dat binnenlandse bedrijven hun prijzen makkelijker kunnen verhogen en winstmarges in stand houden als werknemers geen koopkrachtverlies lijden. Het verleden heeft dan ook aangetoond dat de loon-prijsspiraal bij ons zonder coördinatie sterker zal zijn en veel langer zal aan-slepen dan in andere landen.

Het verlies zal eerst bij exportbedrijven terechtkomen. Zij kunnen hun prijzen moeilijk verhogen omdat de lonen bij de buitenlandse concurrenten minder stijgen. Maar ook andere partijen ontspringen de dans niet, want een verslechtering van de concurrentiepositie neemt ook de binnenlandse economie langzaam in een wurggreep. In de exportsector sneuvelen banen, wat

dan weer tot loonmatiging leidt. Samen met de minderinkomsten in de exportsector en de daling van bedrijfsinvesteringen holt dat de binnenlandse koopkracht uit.

Op het einde van de rit zal de duurdere import ook bij ons via markt-werking over alle partijen verdeeld worden. Alleen zullen we daar langer over doen dan andere landen en dus cumulatief meer pijn en koopkrachtverlies moeten lijden omdat een van de partijen op korte termijn zijn duit niet in het zakje doet.

De sociaaleconomische barometer van de socialistische vakbond ABVV laat zien wat we kunnen verwachten. De vakbond klaagt dat de reële lonen in België tussen 2009 en 2021 met minder dan 1 procent zijn gestegen. In Nederland was dat 3 procent, in Frankrijk 6 procent en in Duitsland zelfs 19 procent. Bij ons zijn de prijzen in die periode ook 6,5 procentpunt meer gestegen dan het Europese gemiddelde.

Het ABVV vergeet erbij te zeggen dat dat onder andere het gevolg is van de -internationale grondstofprijzen die in de periode vóór 2009 de pan uit rezen en tot een loon-prijsspiraal hebben geleid. Andere landen hebben de schok destijds vrij snel intern verdeeld. Wij hebben een decennium van reële loonmatiging en lagere groei gekend om dat uit te zweten. De index heeft de afgelopen vijftien jaar alleen windeieren opgeleverd. Vak-bonden hebben zich destijds halsstarrig vastgeklampt aan de index. Werkgeversorganisaties waren in recente jaren kortzichtig met de loonnormwet. Laten we bij deze externe inflatieschok niet dezelfde fouten maken: overleg en coördinatie kan alle partijen veel miserie uitsparen.